

Εισαγωγή στην Ιστορία της Τέχνης και του Πολιτισμού

Ενότητα 7: Φωβισμός

Ιάκωβος Ποταμιάνος
Τμήμα Θεάτρου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Συγγράμματα

1. E. H. Gombrich, Το Χρονικό της Τέχνης, ΜΙΕΤ, Αθήνα, 1999
2. Χανς Γιαφφέ - Έμπερχαρτ Ρότερς, Η Ζωγραφική στον 20ό αιώνα, Νεφέλη, Αθήνα, 1999.

Φωβισμός (Οι Fauves)

1901-1906 γίνονται εκθέσεις των Van Gogh, Gauguin και Cezanne στο Παρίσι και στη Γερμανία. Τα επιτεύγματά τους γίνονται προσιτά στο ευρύ κοινό. Οι νέοι ζωγράφοι που μεγάλωσαν στο παρακμιακό πνεύμα της δεκαετίας του 1890 (σ.742) εντυπωσιάζονται. Ορισμένοι διαμορφώνουν ένα ριζοσπαστικό νέο στυλ γεμάτο από το βίαιο χρώμα του Van Gogh και τις τολμηρές αλλοιώσεις του Gauguin με ελεύθερους χειρισμούς για εικαστικές και εκφραστικές εντυπώσεις. Όταν το έργο τους εμφανίστηκε το 1905 σοκάρει τους κριτικούς και αναφέρονται ως Fauves (άγρια ζώα), μια ετικέτα που δέχονται με περηφάνεια. Δεν είναι κάποιο κοινό πρόγραμμα που τους φέρνει κοντά αλλά μια κοινή αίσθηση απελευθέρωσης και πειραματισμού. Ως κίνημα ο Φωβισμός εμπεριέχει έναν αριθμό από χαλαρά σχετιζόμενα ατομικά στυλ και η ομάδα παύει να υφίσταται μετά από μερικά χρόνια γιατί πολλά από τα μέλη του δεν μπορούν να συντηρήσουν την έμπνευσή τους ή να προσαρμοστούν επιτυχώς στις προκλήσεις που θέτει ο Κυβισμός. Αποτελεί όμως ένα αποφασιστικό νέο βήμα και συνιστά το πρώτο αναμφίβολα μοντέρνο κίνημα του 20ου αιώνα τόσο ως προς το στυλ όσο και ως προς την διάθεση, κίνημα προς το οποίο κάθε ζωγράφος πριν τον 1ο Παγκόσμιο Πόλεμο αναγνωρίζει ότι του οφείλει πολλά.

Henri Matisse (1869-1954)

Ο ηγέτης του Φωβισμού

1036 - Η Χαρά της Ζωής. Το πιο σημαντικό έργο της μακράς καριέρας του, συνοψίζει το πνεύμα του Φωβισμού

Επίπεδες επιφάνειες χρώματος, έντονα κυματιστά περιγράμματα, «πρωτόγονος» αέρας μορφών προέρχονται από Gauguin.

(εικ. 996) . Το θέμα του υποδεικνύει ένα όραμα της ανθρωπότητας σε μια κατάσταση φύσης όπως ο Gauguin στην Ταϊτή..

Αναλογιζόμαστε όμως ότι οι μορφές του Matisse δεν είναι Ευγενείς Άγριοι κάτω από την μαγική επιρροή Ιθαγενών Θεών. Είναι μια παγανιστική σκηνή υπό την κλασική έννοια, σαν τις βακχικές (Tiziano εικ. 670). Οι πόζες των μορφών έχουν σε μεγάλο βαθμό κλασική προέλευση και στην φαινομενικά πρόχειρη σχεδίαση υπάρχει μια βαθιά γνώση του ανθρώπινου σώματος (Ο Matisse είχε εκπαιδευτεί στην ακαδημαϊκή παράδοση). Αυτό που κάνει την εικόνα τόσο επαναστατική είναι η ριζοσπαστική της απλότητα η «ιδιοφυΐα της απαλοιφής». Κάθετι που θα μπορούσε, έχει αφαιρεθεί ή υποδηλώνεται μόνο έμμεσα, ενώ η μορφή διατηρεί τα ουσιώδη της πλαστικής μορφής και του χωρικού βάθους. Αυτό που συγκρατεί το έργο σε μια ενότητα είναι η σταθερή δομή που υπάρχει απο κάτω. (Ο Matisse λάτρευε τον Cezanne και είχε στην κατοχή του ένα από τα έργα του).

Το ζωγραφικό έργο, μοιάζει να λέει, δεν είναι μια αναπαράσταση της παρατηρούμενης πραγματικότητας αλλά η ρυθμική διάταξη γραμμών, χρωμάτων και επιπέδων. Αλλά όχι μόνο αυτό. Πόσο μπορεί η εικόνα της φύσης να απλοποιηθεί χωρίς να καταστραφούν οι βασικές της ιδιότητες και έτσι να αναχθεί απλώς σε επιφανειακό διάκοσμο; «Αυτό που ψάχνω είναι η έκφραση . . . Αλλά η έκφραση δεν συνίσταται στο πάθος που αντικατοπτρίζεται στο ανθρώπινο πρόσωπο . . . Η όλη διάταξη της εικόνας μου είναι εκφραστική. Η τοποθέτηση των μορφών και των αντικειμένων, οι άδειοι χώροι γύρω τους, οι αναλογίες. Το κάθετι παίζει τον ρόλο του» (Πηγές 102, σ. 911-12).

Τι εκφράζει το έργο αυτό; Παρά τα όσα οφείλει στον Gauguin ο Matisse δεν αισθάνεται αυτή την αγωνιώδη απογοήτευση με την παρακμή του πολιτισμού μας. Έχει την κάπως χαρούμενη διάθεση των Nabis με τους οποίους είχε συσχετισθεί στο παρελθόν, και το έργο του έχει αυτή την διακοσμητική ποιότητα που προέρχεται από αυτούς. Η πράξη της ζωγραφικής ήταν γι' αυτόν γεμάτη χαρά πράγμα που ήθελε να το μεταφέρει στον παρατηρητή.

Η «ιδιοφυΐα της απαλοιφής» βρίσκεται και πάλι εν ενεργεία στο «Κόκκινο Studio» (**1037**). Μειώνοντας τον αριθμό των αποχρώσεων στο ελάχιστο κάνει το χρώμα ένα ανεξάρτητο δομικό στοιχείο. Το αποτέλεσμα είναι μια ριζοσπαστική ισορροπία μεταξύ του 2D και του 3D. Το κόκκινο απλώνεται στον τοίχο, στο τραπεζομάντηλο και στο επίπεδο. Διακρίνει μεταξύ αυτών με μόνο μερικές γραμμές. Τολμηρή επίσης είναι η χρήση διατάξεων. Επαναλαμβάνοντας μερικά βασικά σχήματα, χροιές και διακοσμητικά μοτίβα δείχνει μια τυχαιότητα αλλά όλα είναι απόλυτα υπολογισμένα σε μια σειρά γύρω από τα όρια του πίνακα, εναρμονίζοντας την σχέση κάθε στοιχείου με το υπόλοιπο της εικόνας. Ο Cezanne ήταν ο πρωτοπόρος της ενοποίησης του επιφανειακού διακόσμου στην σύνθεση της εικόνας (984) αλλά ο Matisse το κάνει κυρίαρχο της σύνθεσης.

Εισαγωγή στην Ιστορία της Τέχνης και του Πολιτισμού

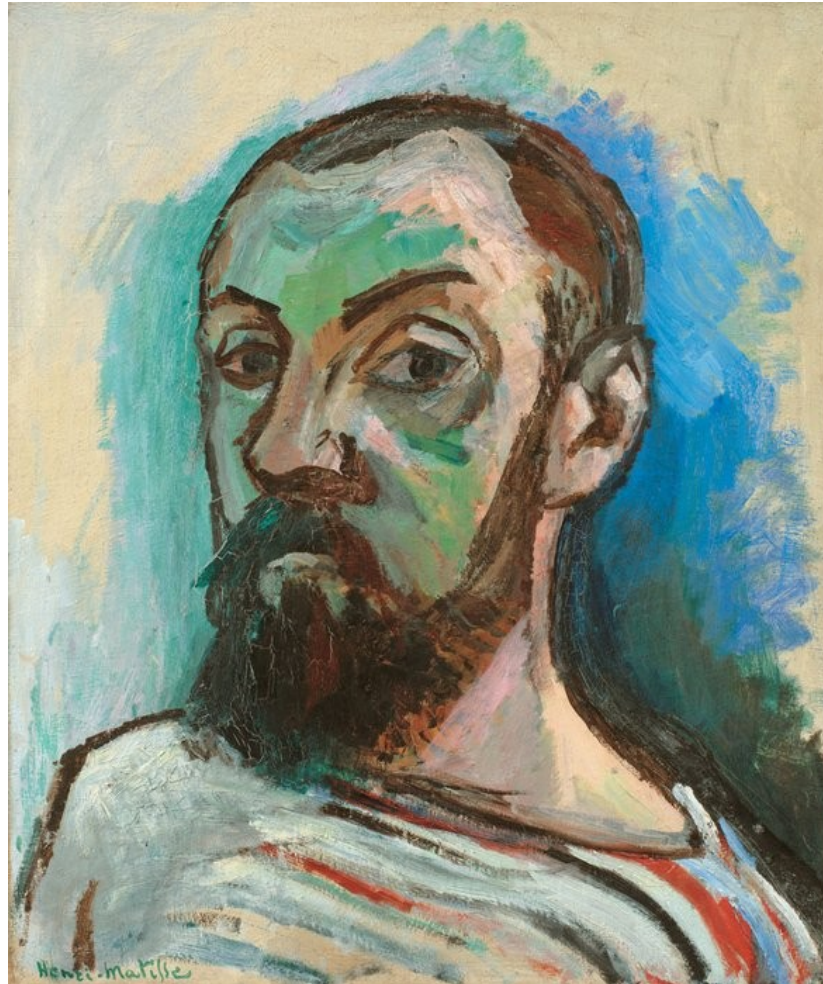
Τμήμα Θεάτρου

Henri Matisse

Αυτοπροσωπογραφία

Εισαγωγή στην Ιστορία της Τέχνης και του Πολιτισμού

Τμήμα Θεάτρου

Η χαρά της ζωής

Εισαγωγή στην Ιστορία της Τέχνης και του Πολιτισμού

Τμήμα Θεάτρου

Georges Rouault (1871-1958)

Δεν συμφωνεί με τον ορισμό της «έκφρασης» του Matisse.

1038. - Γι' αυτόν σημαίνει «Το πάθος που αντικατοπτρίζεται στο ανθρώπινο πρόσωπο». Η εκφραστικότητα δεν ενυπάρχει μόνο στην «ποιότητα της εικόνας» του προσώπου.

Οι άγριες πινελιές μιλούν με ευφράδεια για τον θυμό και την συμπάσχουσα διάθεση του καλλιτέχνη. Αν καλύψουμε το πάνω 1/3 της εικόνας γίνεται μη αναγνωρίσιμη, αλλά η εκφραστική εντύπωση παραμένει.

Ο Rouault ήταν ο διάδοχος της ανησυχίας του Van Gogh και του Gauguin για την κατάσταση διαφθοράς του κόσμου. Ήλπιζε για πνευματική αναζωογόνηση μέσω της Καθολικής πίστης. Οι εικόνες του ανεξάρτητα από θέμα είναι προσωπικές δηλώσεις αυτής της φλογερής ελπίδας.

Εκπαίδευση ως τεχνίτης υαλογραφημάτων (βιτρώ) ήταν καλλίτερα προετοιμασμένος από τους άλλους Φωβιστές για να μοιραστεί τον ενθουσιασμό του Gauguin για την μεσαιωνική τέχνη. Τα μετέπειτα έργα του «Ο Παλιός Βασιλιάς» 1039 έχει λαμπερά χρώματα με μαύρα όρια εμπνευσμένα από τις μορφές των βιτρώ.(510). Σε αυτό το πλαίσιο διατηρεί την ελευθερία που εμφανίζεται στο Κεφάλι του Χριστού που την χρησιμοποιεί για να εκφράσει την βαθιά κατανόηση της ανθρώπινης κατάστασης. Η μορφή του βασιλιά μεταδίδει μια διάθεση παραίτησης και δείχνει να υποφέρει εσωτερικά θυμίζοντας Rembrandt, Daumier και Van Gogh.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Όλες οι εικόνες της παρουσίασης ανήκουν στο Κοινό Κτήμα (Public Domain).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ιάκωβος Ποταμιάνος.
«Εισαγωγή στην Ιστορία της Τέχνης και του Πολιτισμού. Φωβισμός». Έκδοση:
1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:
<https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS327/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

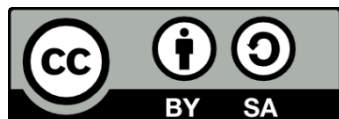
μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Άννα Μπίσμπα
Θεσσαλονίκη, Εαρινό εξάμηνο 2014-2015

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

